

Helen Garner, Vierashuone | Maailmankirjat

26.2.2015. LIISAMARI SEPPÄLÄ

Helen Garnerin omakohtaisiin kokemuksiin pohjautuva romaani *Vierashuone* kertoo ystävydestä, sairaudesta ja kuoleman läheisyydestä. Nicolalla on pahanlaatuinen suolistokasvain, ja syöpä on levinnyt luustoon ja maksaan. Nicola tulee lentokoneella Sydneystä ystävänsä Helenen luokse Melbourneen saamaan Theodore-instituutissa vaihtoehtoisia hoitoja: C-vitamiinia suoraan suoneen ja otsonisaunahoitoja vuoropäivinä. Hoidot ja sairaus yhdessä saavat Nicolan voimaan erittäin huonosti. Ankarista kivuista kärsivän Nicolen hoitaminen taas vie Helenin voimia.

Australiassa palkittu teos on kirjoitettu taitavasti. Kirjan alku herättää lukijan mielenkiinnon: kenelle ja miksi vierashuonetta kunnostetaan? Tapahtuma-aika määritellään mainitsemalla Saddam Hussein. Vanhuudelle, sairaudelle, kuolemalle ja kärsimykselle vastapainona kuvataan Helenen lapsenlasta Bessietä, jonka elinvoima kuohuaa viisivuotiaan flamenkotanssijan voimalla. Helenin puutarhassa kasvavat härkäpavut toivorikkaissa riveissä.

Syövän sairastamista läheltä seuranneelle kirjan yksityiskohdat ovat tuttuja, aitoja ja tosia. Bessillä on nuha, ja siksi tyttö saa porttikiellon isoäitinsä taloon, jonka vierashuoneessa asuu nainen, jolla ei ole vastustuskykyä. Nicolalla on lääkkeenantoportti solisluunsa lähellä. Toivo on voimakkaasti läsnä syövästä huolimatta, ja siksi terminaalivaiheessa oleva ihminen uskoo kymmenen päivän kuluttua olevansa terve kuin kippurasarvinen pukki. Nicolan viimeiset sanat Helenille ovat: "Älä lähde, ethän?" ja tietenkin Helen lähtee, eihän hän muuta voi.

Tekstissä kritisoidaan uskomuslääkintäbisnestä voimakkaasti. Helen harkitsee kaiken näkemänsä perusteella valituksen kirjoittamista terveydenhuoltokomissioon.

Theodore-instituutti oli ylimmässä kerroksessa. Kurkistimme veräjäoven raoista korkeuksiinsa kurkottavaan hissikuiluun, jonka sisuksissa kaapelit heilahtelivat hiljalleen. Nicolan ilme muuttui levottomaksi. Siinä ikivanhassa hissikorissa, ylöspäin kolistellessamme, tunsin äkkiä että olin aivan liian lähellä jotakin haurasta hänen sisimmässään, jotakin mitä skeptisyyteni saattaisi haavoittaa.

"Tämä voisi olla Kaukainen puu", sanoin. "Mikähän Maa tuolta ylhäältä löytyy?"

Nicola soi minulle pienen, kiitollisen hymyn, laski sitten taas katseensa linoleumilattiaan. Tapan jokaisen, joka satuttaa sinua, ajattelin. Kiskon heiltä raajat irti yhden kerrallaan. Pannen heidät toivomaan, etteivät olisi ikinä syntyneet. *Kaikkivaltias Jumala, ajattelin, jota kohden kaikki sydämet kurkottavat.* Hissi pysähtyi tömähtäen. Kello oli minuutilleen neljä. Ovi liukui auki, ja me astuimme ulos. (27)

Helen ja Nicola ovat ystäviä, mutta heillä on omat arvomaailmansa. Kirjassa nämä kaksi erilaista maailmankatsomusta törmäävät, kun Helenin on vaikea hyväksyä ystävättärensä

päätöksiä ja toimia, Helenin mielestä Nicola on puoskarien käsissä. Helen on sisimmässään uskonnollinen, mutta missä määrin, se jää lukijan pääteltäväksi.

“Kuule Luce. Saanko pyytää sinulta yhtä juttua? Voisitko siunata minut?”

Lucy pysähtyi kesken liikkeen. Pyöräilykypärän hihnat roikkuivat hänen siloisten poskiensa molemmin puolin. Hän liikutti käsiään riisuakseen kypärän.

“Anna sen olla”, sanoin. “Näytät jotenkin virallisemmalta se päässäsi.” (81)

Nicola on kuusikymmentäviisivuotias naimaton ja perheetön nainen. Hänellä on ympärillään Sydneyssä vain sukulaisia ja ystäviä. Nicola tuntee, että hän ei ole elämässään tehnyt mitään oikein, hänelle ei ole onnekkaita lähtökohdistaan huolimatta jäänyt mitään käteen. Helen on sentään ollut naimisissa, ja hänellä on lapsia.

Nicolasta on kaikkien helppo pitää, myös lukijan.

Nicolan talo sijaitsi vuorenrinteessä Sydneyn pohjoisten rantojen takana paikassa, jonne pääsi vain veneellä. Vuosikautia hän oli puksutellut alumiiniveneellään Palm Beachin laiturin ja talonsa alapuolella olevan laiturin väliä. Hyvällä säällä matka kesti kymmenen minuuttia. Kun vierailin hänen luonaan, hän haki minut autoltani Palm Beachin puolelta, patisti minut ruokakasseineni valkoisia tikkaita alas, käynnisti perämoottorin yhdellä nykäisyllä, ja niin me poukkoilimme matkaan. Nicola istui perätuhdolla selkä suorana, ylväänä kuin herttuatar väljissä vaatteissaan, joita tuuli pullisti ja tempoi, hopeanharmaat hiukset päänmyötäisenä, sileänä virtana.

Nicolan käytännöllisessä ja hyväntuulisessa komennossa, kiitäessämme pitkin vedenpintaa ja raahatessamme laukkuja jyrkkää polkua ylös talolle, tunsin olevani turvassa. Nicolan maaperällä tein kuten hän tahtoi ja tottelin häntä. Hän tiesi kaiken tarpeellisen punkeista ja iilimadoista, käärmeistä ja varaaneista, hän tunsii linnut ja niiden elintavat, hän tiesi kuun vaiheet, hän tiesi miten säästää vettä ja miten sytyttää nuotio. Hän oli minua vanhempi, pitempi, rohkeampi ja vapaampi: hän oli opetellut elämään yksin. (53-54)

Heleninkin auttamisella on rajansa, Helen on ystävänsä tukena vain kolme viikkoa, ja sekin meinaa olla liikaa hänen voimilleen. Helen, joka on luullut, että suru on kaikista tunteista uuvuttavin, saa oppia, että kiukku vie suruakin enemmän voimia.

Mistä tämä hirveä vihantunne oikein tuli? Minun olisi oltava kiltimpi Nicolalle. Kuoleminen on pelottavaa. Minun oli kuitenkin helpompi uskoa jaksavani olla lempeä, kun laukusani oli pakkaus hitaasti vapautuvaa morfiinia. (63)

Helenin ylivertaisuus ilmenee hänen kyvyssään olla käytännöllinen auttaja. Parhaimmillaan Helen tekee rakkauden ja huolenpidon töitä näyttämättä pienintäkään merkkiä vastenmielisyydestä, ja hän tukeekin samanaikaisesti sekä naapurina asuvaa tyttärensä perhettä että Nicolaa. Tukiessaan läheisiään Helen tuntee olevansa pystyvä.

Nicola uskoo hoitoihin ja toivoo paranevansa kolmessa viikossa. On Helenin tehtävä saada hänet kohtaamaan tilanteensa rehellisesti ja myöntämään sairautensa vakavuus. Helenin ansiosta Nicola ryhtyy syömään kipuihinsa morfiinia, ja Helen myös ottaa yhteyttä palliatiivisen hoidon ihmisiin. Helenin mielestä Nicolan on ryhdyttävä valmistautumaan kuolemaan.

Hymyillen hän otti laukusta metallikupin, aprikoosinkiven kokoisen valkoisen pallon ja tumman, lyhyen taikasauvan, jonka molemmat päät olivat messinkiä. Hän asetti esineet vihreälle pöytäliinalle.

Hän sivuutti katseeni ja katsoi Nicolaa suoraan silmiin.

“Kauneimmat asiat”, hän sanoi Nicolalle saksalaisittain korostaen, “tapahtuvat salassa, katseilta suojassa.” (118)

Kirjan lukeminen herättää kysymyksiä. Olisiko se ollut koskettavampi, jos syövän kanssa kamppaileva ihminen olisi ollut kertojalle läheisempi henkilö? Nyt Nicolan kuolema ei vaikuta Helenin elämään juuri mitenkään, Helenin ei tarvitse pohtia, kuinka hän selviää maailmassa ystävänsä poismenon jälkeen. Olisiko taistelu syövän kanssa ollut viiltävämpää luettavaa, jos kirjailija ei olisi keskittynyt niin yksityiskohtaisesti kuvaamaan epäilyttäviä vaihtoehtoisia lääkintämuotoja? Millainen tarina olisi ollut, jos Nicola olisi sairauden lisäksi tuskaillut myös taloudellisten vaikeuksien kanssa?

Kirjan suomenkielinen nimi, *Vierashuone*, on osuva. Kyse on ystävästä, joka tulee taloon vieraaksi määrääjäksi. Samalla lailla ystävyydellä on rajansa: tähän asti, ei lähemmäs.

Helen Garner *Vierashuone*, Atena, s 157, Suom. Taina Wallin